

“Удосконалення системи оцінювання знань учнів в сучасній школі”

Ні один з численних аспектів навчального процесу не викликає стільки дискусій, як оцінювання знань учнів. Система оцінок і критерії їх виставлення, обумовлені авторитарною, негуманною педагогікою, дебатуються не один десяток років. Гуманізація освіти, індивідуалізація і диференціація визначаються сучасними педагогами як генеральна лінія удосконалення освіти.

В преамбулі Закону України “Про освіту” сказано, що “...освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму і демократії”

Далі в статті 6 основні принципи освіти уточнюються як

- гуманізм;
- демократизм;
- пріоритетність загальнолюдських цінностей.

А стаття 56 зобов'язує педагогічних працівників

“особистим прикладом утверджувати повагу до принципів загальнолюдської моралі:

- пради;
- справедливості;
- гумагізму;
- доброти.”

Однак, сам факт існування незадовільної оцінки, з якогось предмету, залишення на повторний курс входить в явне протиріччя з принципом гуманізації, профанує саму сутність гуманізму як прогресивної форми загальнолюдської моралі.

Адже гуманізм, демократія і педагогічний прессинг, психологічний тиск оцінкою несумісні, виключають одне одного.

В системно відлаженому учбовому процесі учень знаходиться під впливом трьох функціонально взаємозв'язаних принципів – гуманізації, гуманітаризації та демократизації.

Учитель і все шкільне життя являється приводним ременем цієї системи. Якщо система працює, не дає збоїв, не витискує з себе учня і вчителя, вчасно очищується від руйнуючих її впливів, ми одержуємо бажані результати, відмічені знаком логічної послідовності.

Один з перспективних напрямів школи – наявність в “положенні про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад” демократичної норми, яка відкриває дорогу до реалізації принципу гуманізму:

“...допускається інша система оцінювання знань, але з обмеженнями:

- річні підсумкові оцінки виставляються обов'язково;
- в документ “Про освіту” виставляються оцінки за трибальною системою;

Є ще оговорка: вчитель не інформує, не знайомить директора, завуча школи зі своєю системою, але ж вона повинна бути затверджена педрадою. Більшість же вчителів іде

по звичному, накатанному шляху.

Існує реальність, з якою ми повинні рахуватися.

1. В кожному класі є декілька (і не один – два) учнів, розумові здібності яких дуже не значні, в силу чого вони не в змозі підвестись до рівня абстрактного мислення, без чого не можна вивчати ряд навчальних предметів.

2. Є частина учнів, інтелектуальний потенціал яких з причини ліній, втрати пізнавального інтересу, в'ялої течучої учбової діяльності і інших причин не виріс при очевидному фізичному рості, а це рівнозначно розумовому відставанню. Зрозуміло, що про систему і глибину знань, їх міцність, гнучкість, активність, творчу націленість – нема смислу говорити.

3. Учні, що мають мінімальні, а часом просто нульові навчальні здібності і реальні знання, не можуть встигнути з темпом засвоєння навчального матеріалу. На довгій дистанції навчального року вони не можуть рівномірно засвоювати весь об'єм учбових знань, і, як спортсмени, розтягуються на дистанції із різними результатами приходять на проміжний фініш – оцінки за чверть. А для багатьох і року мало, щоб подолати учбовий матеріал.

Практика поетапно оцінювання знань учнів (по чвертях), що не враховує здатності слабких учнів встигати за темпом їх засвоєння, суперечить цілям освіти і виховання. Як наслідок, вона породжує педагогічну безпринципність, коли незнання і напівзнання учнів прикриваються благополучними оцінками, особливо в кінці навчального року, що приводить до формування споживацьких настроїв.

4. Доказано, що систематичне покарання деяких учнів двійками не тільки стимулює розвиток неврозів, але не поліпшує ні навчання, ні інтелект сповзання до незнання – ось звичайний результат при повторному курсі науки. Але кожний учень (і навіть здібний) має право на помилку. Головне – допомогти йому вчасно зрозуміти помилку і виправити її. Учень має бути впевненим, що за тимчасовою невдачею послідує не розплата, а допомога вчителя, достатня для “взяття бар'єра”. Але для цього вчителю треба відмовитись від недемократичного способу оцінки знань і скористатись правом на ініціативу, на втілення в життя школи нової системи оцінювання знань, можливу недосконалу, але творчо придуману, гуманну.

Одним з найзагальніших завдань, що вирішує учитель під час навчання фізики, – це формування в учнів цілісних уявлень про фундаментальні фізичні теорії й закони. Для досягнення цієї мети треба, щоб учні набули навичок застосувати здобуті знання для розв'язання конкретних задач, що мають практичне значення.

Розглянемо деякі аспекти оцінювання знань і вмій учнів на основі застосування задачного підходу при диференційованому навчанні фізики.

Урахування під час оцінювання рівневу диференціацію.

Так, можна дотримуватись таких норм, доведених до учнів:

Для одержання задовільної оцінки учень повинен виконати не менше як 60% (або 70%) усіх завдань. Запропонувати примірну шкалу:

Виконав завдання %	Не приступив до розв'язування	Виконав	
Менше			
60%	60-70%	70-90%	90-100%

Оцінка

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

2. Такий підхід має обов'язково враховувати рівень складності завдань (рівні А, В, С). Інакше учень, що виконав 90% найпростішого завдання, одержав би оцінку “5”, в той же час учень, що виконав лише частину завдання, але підвищеної складності, використавши різні методи, застосував знання в нестандартних умовах – одержав би нижчу оцінку. Це несправедливо.

Тому існуючу систему оцінок, яка склалася в шкільній практиці, необхідно вдосконалювати. Для цього треба визначити вимоги до кожного рівня володіння учнем знаннями, уміннями та навичками і розробити критерії вимірювання якості засвоєння знань.

Доцільно виділити 3 рівні засвоєння навчального матеріалу: Р1, Р2, Р3.

Кожний рівень відповідає певному основному виду навчальної діяльності школяра.

Рівень Р1 (А) характеризує засвоєння знань на репродуктивній діяльності, яка передбачає володіння фізичною термінологією, знання основних формул, виконання найпростіших операцій “за зразком” та логічних дій – аналізу та співвіднесення.

Рівень Р2 (В) характеризується елементами продуктивної (частково пошукової) діяльності. Яка вимагає від учня виконання операцій синтезу і узагальнення, застосування набутих знань з фізики, хімії, математики для розв'язання нетипових задач.

Рівень Р3 (С) відповідає творчому рівню засвоєння знань і вмінь учнем. Досягнення цього рівня означає, що учень має глибокі знання і міцну практичну підготовку і не тільки з фізики, усвідомлює зв'язок цих знань і використовує їх для розв'язування нетипових задач, уміє знаходити приховані зв'язки, систематизувати і узагальнювати знання.

Приклад рівневих завдань при розв'язуванні однієї задачі:

Рівень Р1 (А). У закритій посудині під тиском

Р0 є 2 моль водню і 1 моль кисню. Між ними відбувається хімічна реакція утворення 2 моль водяної пари. Який тиск установиться в посудині після охолодження продукту реакції до початкової температури?

Рівень Р2 (В) У закритій посудині під тиском

Р0 є суміш кисню і водню. Між

ними відбувається хімічна реакція. Який тиск установиться в посудині після охолодження продукту реакції до початкової температури?

Рівень Р3 (С) У закритій посудині є суміш водню і кисню при температурі $t=270\text{C}$. Маса водню $m_1=0,2$ г, маса кисню $m_2=3,2$ г. Після хімічної реакції у посудині установився тиск втричі більший.

Знайти температуру T_2 .

Наведений приклад демонструє суть рівневої диференціації при розв'язанні однієї і тієї ж задачі, ускладненої до рівнів Р2 і Р3 та обгрунтовує різницю у підході до оцінювання виконання за рівнями А, В, і С.

Одним із методів демократизації в оцінюванні знань учнів є залік, який здобув визнання самих учнів.

При заліковій системі кожна тема, яка вивчається, поділяється на окремі блоки; в кожному такому блоці закінчений за змістом матеріал. При вивченні кожного блоку навчання організовується за схемою:

?. Підготовчий етап.

1. Лекція.

Викладання нового матеріалу в формі лекцій з елементами бесіди. Лекція читається відповідно з планом, записаним на дошці. Кожний пункт плану – це запитання на майбутньому заліку.

Розв'язування задач алгоритмізовано.

2. Закріплення теоретичного матеріалу; - рішення якісних задач з застосуванням фізичних законів;

- розв'язування задач з детальним аналізом;
- самостійна навчальна робота, на якій учням пропонується ряд задач, простих і складних; складність визначається кількістю балів;
- міні-залік з теорії (індивідуальне, попарне, групове опитування, тест, диктант...);
- самостійна диференційована робота з 4-х варіантів, в кожному – задачі різної складності, щоб не відкидати слабких учнів;

???. Після вивчення всіх блоків теми, проводиться залік по всій темі і підсумкова контрольна робота.

1. Теоретичний залік проводить учитель і найбільш підготовлені учні, які першими перед усім класом складають залік;

Теоретичний залік узагальнює матеріал всієї теми, виявляє подібність і відмінність всіх понять, встановлює співвідношення величинами, розкриває суть фізичних законів.

Учні-асистенти опитують своїх учнів класу по окремому блоку питань і виставляють оцінки за знання з даного блоку матеріалу. Списки з оцінками подаються вчителю, який, при потребі, може щось уточнити у окремого учня, перепитати, а потім виставляє загальну оцінку за тему.

2. Контрольна робота, диференційована, рівнева.

Одна з переваг залікової системи заключається в тому, що оцінка з теми – не середньоарифметичне з поточних клітинок. Головні оцінки учень одержує в кінці теми на заліку. Ці оцінки більш реально відображають знання учня з теми.

Така робота має і моральні аспекти:

- виховується почуття відповідальності;
- з’являється стимул для вивчення теми;
- позитивний емоційний фон;
- сильні учні виступають у ролі вчителя по відношенню до слабких, самі поглиняють свої знання;
- створюється “ситуація успіху” для слабкого учня, якому надається можливість повторної відповіді.

Отже, ефективна система оцінювання знань учнів заліком переходить по схемі:

Залікова система

?. Підготовчий етап.

1. Лекція.

- вивчення нового матеріалу;
- приклади розв’язування задач з детальним поясненням;

2. Практичне заняття:

- закріплення теоретичного матеріалу;
- розв’язування задач з детальним аналізом;

3. Самостійна навчальна робота.

4. Міні-залік з теорії.

5. Самостійна робота (контроль).

???. Залік.

- теоретичний залік;
- контрольна залікова робота.

В рефераті розглянуті лише два моменти успішного переходу учителя до гуманної, більш толерантної системи оцінювання знань учнів, що відповідають вимогам віку і сучасної школи.

Література:

Подлесна О.П. Залікова система в сучасній школі

Шмукляр Е.Г. Оцінка знань учнів

Шаповалов Н.П. З досвіду впровадження залікової системи

Закон України “Про Освіту”

Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад

